

Sygn. akt I ACa 933/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Struzik (spr.)
Sędziowie:	SSA Grzegorz Krężolek SSO del. Michał Niedźwiedź
Protokolant:	sekr.sądowy Katarzyna Rogowska

po rozpoznaniu w dniu 20 października 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w R. (poprzednio z siedzibą w R.)

przeciwko Zakonowi (...) w K.

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 3 lutego 2015 r. sygn. akt I C 342/14

- 1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I w ten sposób, że wymienioną tam kwotę 212 397,94 zł obniża do kwoty 200 747,48 zł (dwieście tysięcy siedemset czterdzieści siedem złotych 48/100), a co do kwoty 11 650,46 zł wraz z odsetkami od niej liczonymi powództwo oddala;**
- 2. oddala apelację w pozostałej części;**
- 3. zasądza od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 5 400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

SSA Grzegorz Krężolek SSA Andrzej Struzik SSO del. Michał Niedźwiedź

Sygn. akt I ACa 933/15

UZASADNIENIE

(...) Sp. z o.o. w R. w pozwie skierowanym przeciwko (...)w K. domagała się zasądzenia kwoty 212.397,94 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Uzasadniając swe żądanie strona pozwana

wskazała, że dochodzona kwota stanowi odsetki za opóźnienie w zapłacie przez stronę pozwaną należności objętych jedenastoma fakturami bliżej w pozwie wskazanymi, wynikającymi z łączącej strony umowy o roboty budowlane z dnia 1 czerwca 2009 r. Mimo terminowego wykonania robót przez stronę powodową strona pozwana opóźniała się z zapłatą należności wynikających z faktur w pozwie wymienionych. W konsekwencji strony zawarły datowane na dzień 31 grudnia 2012 r. porozumienie, zgodnie z którym strona powodowa zobowiązała się do nienaliczania odsetek pod warunkiem zapłaty przez stronę pozwaną wszystkich wymagalnych należności do dnia 30 maja 2013 r. Zapłata pełnej należności w tym terminie nie nastąpiła.

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa podnosząc zarzut przedawnienia roszczeń, a także kwestionując samą ich zasadność i twierdząc, że zapłata nastąpiła w pierwszym możliwym terminie. Strona pozwana zarzucała, że doręczenie jej faktur nastąpiło w sposób uniemożliwiający ich zapłatę w terminie, kwestionowała też samo doręczenie jej faktur oraz wysyłkę ich na prawidłowy adres. Strona pozwana podnosiła też, że dokonując zapłaty za poszczególne faktury wskazywała, których faktur zapłata dotyczy, zatem wierzyciel był obowiązany zaliczyć stosowną część tej zapłaty w pierwszej kolejności na poczet odsetek, co powoduje, że roszczenie o zapłatę przez wierzyciela odsetek zostało zaspokojone.

Wyrokiem z dnia 3 lutego 2015 r. Sad Okręgowy w Krakowie zasądził od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 212.397,94 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 23 stycznia 2014 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 17.837 zł tytułem kosztów procesu.

Uzasadniając powyższy wyrok sąd I instancji wskazał jako bezsporne następujące okoliczności faktyczne:

W dniu 1 czerwca 2009 r., pomiędzy (...) z siedzibą w K., reprezentowanym przez O. R. K., jako zamawiającym, a (...) Sp. z o. o. z siedzibą w R., jako wykonawcą, została zawarta umowa, zgodnie z którą zamawiający zlecił, a wykonawca przyjął do wykonania zadanie pn. „(...)”, co polegać miało na konserwacji i otworzeniu więźby dachowej i adaptacji poddasza Klasztoru (...)w R., budowie dwóch skrzydeł Konwentu Klasztornego oraz budowie ogrodu wraz z małą architekturą nad istniejącym parkingiem. Inwestycja realizowana miała być w systemie odrębnych zadań (etapów). Termin zakończenia robót został ustalony

na dzień 31 grudnia 2012 r. Wynagrodzenie Wykonawcy za wykonanie przedmiotu umowy ustalono ryczałtowo w kwocie: 19.499.000 zł netto, 4.289.780 zł podatek VAT i 23.788.780 zł brutto. Strony postanowiły, że rozliczenie za wykonane prace projektowe oraz roboty budowlane odbywać się będzie nie częściej niż raz na miesiąc i nie rzadziej niż raz na trzy miesiące wg procentowego zaawansowania robót wynikających z harmonogramu rzeczowo – finansowego, na podstawie wystawionej faktury VAT i protokołu podpisanego przez inspektora nadzoru lub dostaw w ramach danego etapu. Termin płatności dla wystawionej faktury strony ustaliły na 30 dni liczone od daty jej wystawienia. Podstawę do wystawienia faktury końcowej i końcowego rozliczenia stanowić miał protokół odbioru końcowego przedmiotu umowy. Termin płatności faktury końcowej ustalono na 45 dni liczonych od daty jej doręczenia.

W dniu 15 sierpnia 2010 r. strony zawarły kolejną umowę o roboty budowlane, której przedmiotem było wykonanie nawierzchni parkingu pod płytą ogrodu oraz wykonanie oświetlenia parkingu. W umowie tej jako adres reprezentanta strony pozwanej – Ojca R. K. wskazano R., ul. (...). W § 7 tej umowy zawarto postanowienie, że płatności będą dokonywane na podstawie faktur wystawionych przez Wykonawcę za wykonane roboty i będą przez zamawiającego realizowane w terminie 30 dni od ich otrzymania, przelewem, na rachunek bankowy Wykonawcy. Opóźnienie w płatności faktury rodzi po stronie Zamawiającego obowiązek zapłaty ustawowych odsetek.

Aktem notarialnym z dnia 3 października 2011 r. A. K. działający w imieniu Zakonu (...)w K. ((...)) jako jej Prowincjał ustanowił pełnomocnikiem Ojca J. K. (1). Pełnomocnictwo to obejmowało m. in. umocowanie do występowania w imieniu Prowincji we wszelkich sprawach majątkowych i niemajątkowych, przed władzami, urzędami, organami administracji i samorządu, sądami, bankami, spółdzielniami, osobami fizycznymi i prawnymi oraz przed instytucjami, organizacjami i jednostkami nieposiadającymi osobowości prawnej, do realizacji projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej pod nazwą „(...)”, do składania oświadczeń, wyjaśnień i zapewnień, do składania wszelkich środków odwoławczych, do zawierania dowolnych umów, podpisywania wszelkich dokumentów, do

zarządu, administrowania i dysponowania mieniem K. w R. oraz (...), do odbioru wszelkiej korespondencji zwykłej i poleconej, do odbioru i kwitowania odbioru gotówki z jakiegokolwiek tytułu Zakonowi należnej. W akcie notarialnym jako adres do korespondencji pełnomocnika wskazano R., ul. (...).

Nadto sąd I instancji poczynił następujące ustalenia faktyczne:

W piśmie skierowanym do Prezesa Zarządu powodowej spółki – (...), z dnia 22 sierpnia 2012 r., a następnie w piśmie z dnia 3 stycznia 2013 r. Ojciec J. K. (2) (...) Prowincjał poinformował, że Ojciec R. K. jest nadal pełnomocnikiem Prowincjała (...)w zakresie realizacji projektów inwestycyjnych prowadzonych przy klasztorze (...) w R. i do niego należy kierować korespondencję w tej sprawie, tj. na adres R., ul. (...). Pismem z dnia 10 grudnia 2012 r. zaadresowanym do Prezesa Zarządu powodowej spółki (...) poinformował, że adres do korespondencji dla wykonywanej w zakresie budowlanym przez firmę (...) inwestycji pn.„(...)”, to R. ul. (...).

W dniu 4 stycznia 2013 r. został sporządzony „Protokół odbioru końcowego robót i przekazania – przyjęcia inwestycji do użytkowania”, który ze strony Zamawiającego został podpisany m. in. przez Ojca R. K..

W dniu 31 grudnia 2012 r. strony zawarły porozumienie, zgodnie z którym strona powodowa zobowiązała się do nienaliczania odsetek od zapłaconych faktur dotyczących realizacji inwestycji pod warunkiem, że strona pozwana dokona zapłaty wszystkich wymagalnych kwot z tytułu zrealizowanej inwestycji w terminie do dnia 30 maja 2013 r. W przypadku zaś, gdyby strona pozwana nie dochowała warunków tego porozumienia, strony ustaliły, że strona powodowa będzie uprawniona do żądania zaległej kwoty wraz z odsetkami z tytułu opóźnienia w zapłacie. Strony wyłączyły też możliwość potrącenia wskazanych wierzytelności.

W dniu 31 grudnia 2012 r. wystawiona została przez stronę powodową z tytułu realizacji inwestycji faktura VAT nr (...) na kwotę 968.336,33 zł, z terminem płatności ustalonym na dzień 14 lutego 2013 r. Strona pozwana uregulowała tę fakturę w dniu 1 sierpnia 2013 r.

Na dzień zawierania porozumienia datowanego na 31 grudnia 2012 r. strona pozwana zalegała z płatnością faktur wystawionych na podstawie umowy stron z dnia 15 sierpnia 2010 r., tj. faktury VAT nr (...) z dnia 29 lipca 2011 r. na kwotę 73.800 zł z terminem płatności do dnia 28 sierpnia 2011 r. oraz faktury VAT nr (...) z dnia 20 lipca 2012 r. na kwotę 319.800 zł z terminem płatności do dnia 3 sierpnia 2012 r.

W dniu 20 lutego 2013 r. strony zawarły porozumienie w sprawie wykonania umowy z dnia 15 sierpnia 2010 r. dotyczące sposobu naliczania odsetek z tytułu opóźnień płatności. W § 1 tego porozumienia strony postanowiły, że strona powodowa naliczy stronie pozwanej odsetki od niezapłaconych faktur na preferencyjnych zasadach, tj., że jeżeli strona pozwana zapłaciłaby wskazane w porozumieniu faktury do dnia 31 maja 2013 r. odsetki wyniosłyby 45 % stopy odsetek od zaległych płatności, do dnia 31 sierpnia 2013 r. odsetki wyniosłyby 55 % stopy odsetek, do dnia 31 października 2013 r. odsetki wyniosłyby 60 % stopy odsetek, do dnia 31 grudnia 2013 r. odsetki wyniosłyby 70 % stopy odsetek.

Wobec nieuregulowania należności wynikających z powyższych faktur w terminie przewidzianym w porozumieniu stron, pismem z dnia 7 sierpnia 2013 r. strona powodowa wystosowała do strony pozwanej wezwanie do zapłaty łącznej kwoty 454.291,91 zł, na którą składały się kwoty: 73.800 zł tytułem należności wynikającej z nieuregulowanej faktury VAT nr (...) wraz z kwotą 18.662,30 zł tytułem skapitalizowanych odsetek za okres od dnia 28 sierpnia 2011 r. do dnia 7 sierpnia 2013 r. oraz kwota 319.800 zł tytułem należności wynikającej z nieuregulowanej faktury VAT nr (...) wraz z kwotą 42.029,61 zł tytułem skapitalizowanych odsetek za okres od dnia 3 sierpnia 2012 r. do dnia 7 sierpnia 2013 r. W wezwaniu tym wskazano również, że powyższą kwotę należy uiścić do dnia 16 sierpnia 2013 r. na rachunek bankowy strony powodowej, a w przypadku nieuregulowania tej kwoty we wskazanym terminie sprawa zostanie skierowana na drogę sądową.

Jednocześnie wnioskiem z dnia 7 sierpnia 2013 r. strona powodowa wystąpiła do Sądu Rejonowego dla (...)wK.o przeprowadzenie postępowania pojednawczego w zakresie należności w łącznej kwocie 515.732,23 zł, na którą składały się:

- a) kwota 73.800 zł tytułem należności wynikającej z nieuregulowanej faktury VAT nr (...) z dnia 29 lipca 2011 r.,
- b) kwota 319.800 zł tytułem należności wynikającej z nieuregulowanej faktury VAT nr (...) z dnia 20 lipca 2012 r.,
- c) kwota 18.662,30 zł tytułem skapitalizowanych odsetek naliczonych od należności wynikającej z nieuregulowanej faktury VAT nr (...) za okres od dnia 28 sierpnia 2011 r. do dnia 7 sierpnia 2013 r.,
- d) kwota 42.029,61 zł tytułem skapitalizowanych odsetek naliczonych od należności wynikającej z nieuregulowanej faktury VAT nr (...) za okres od dnia 3 sierpnia 2012 r. do dnia 7 sierpnia 2013 r.,
- e) kwota 61.440,32 zł tytułem skapitalizowanych odsetek naliczonych od należności wynikającej z faktury VAT (...) za okres od dnia 14 lutego 2013 r. do dnia zapłaty, tj. 1 sierpnia 2013 r.

Odpis wniosku doręczony został stronie pozwanej w dniu 05.09.2013 r. Na posiedzeniu wyznaczonym w ramach postępowania pojednawczego stawili się przedstawiciele obu stron. Do zawarcia pomiędzy stronami ugody nie doszło.

Pismem z dnia 21 sierpnia 2013 r., stanowiącym odpowiedź

na wezwanie do zapłaty z dnia 7 sierpnia 2013 r., pełnomocnik strony pozwanej – O. R. K. poinformował, że w dniu 21 sierpnia 2013 r. przelał na rachunek strony powodowej należność za pierwszą fakturę, pomniejszoną o kwotę zatrzymaną na poczet kaucji zabezpieczającej z tytułu gwarancji dla strony pozwanej w ramach realizacji zadania pn. „(...)”. W piśmie wskazano, że zadanie zostało odebrane protokołem odbioru z dnia 4 stycznia 2013 r. i nie zostało rozliczone przez stronę powodową ze względu na brak przekazania wszystkich dokumentów, do czego strona powodowa była zobowiązana na mocy umowy z dnia 1 czerwca 2009 r. Płatności na rzecz strony powodowej będą wykonywane po przedstawieniu przez stronę powodową odpowiednich dokumentów i zabezpieczeń. W piśmie tym wskazano również, że ewentualną korespondencję należy kierować na adres: O. R. K., ul. (...),(...)R..

Faktury wystawiane z tytułu realizacji inwestycji miały być przekazywane stronie pozwanej na adres pełnomocnika w R.. Ustalenie takie dokonane zostało w toku wykonywania umowy po doręczeniu pierwszej faktury na adres siedziby strony pozwanej w K.. Faktury wystawiane były bezpośrednio po podpisaniu protokołów odbioru poszczególnych prac.

Strona pozwana regulowała faktury z opóźnieniem, a to:

- faktura VAT nr (...) na kwotę 610.000 zł z dnia 31 grudnia 2009 r. z terminem płatności ustalonym na dzień 31 marca 2010 r. została uregulowana w dniu 1 kwietnia 2010 r.; faktura nadana w dniu 6 stycznia 2010 r. na adres strony pozwanej w K.;
- faktura VAT nr (...) na kwotę 4.252.997,03 zł z dnia 6 lipca 2010 r. z terminem płatności ustalonym na dzień 5 sierpnia 2010 r. została uregulowana w dniu 10 sierpnia 2010 r.; faktura nadana w dniu 9 lipca 2010 r. na adres pełnomocnika strony pozwanej w R.;
- faktura VAT nr (...) na kwotę 1.313.763,49 zł z dnia 31 grudnia 2010 r. z terminem płatności ustalonym na dzień 30 stycznia 2011 r. została uregulowana w dniu 31 maja 2011 r.; faktura nadana 10 lub 19 stycznia 2011 r. – niewyraźna treść stempla pocztowego – na adres pełnomocnika strony pozwanej w R.;
- faktura VAT nr (...) na kwotę 245.014,34 zł z dnia 30 listopada 2010 r. z terminem płatności ustalonym na dzień 30 grudnia 2010 r. została uregulowana w dniu 24 stycznia 2011 r. – brak dowodu nadania;

- faktura VAT nr (...) na kwotę 707.930,99 zł z dnia 28 lutego 2011 r. z terminem płatności ustalonym na dzień 30 marca 2011 r. została uregulowana w dniu 31 maja 2011 r.; faktura nadana w dniu 9 marca 2011 r. na adres pełnomocnika strony pozwanej w R.;
- faktura VAT nr (...) na kwotę 156.346,07 zł z dnia 31 marca 2011 r. z terminem płatności ustalonym na dzień 30 kwietnia 2011 r. została uregulowana w dniu 19 września 2011 r.; faktura nadana w dniu 11 kwietnia 2011 r. na adres pełnomocnika strony pozwanej w R.;
- faktura VAT nr (...) na kwotę 509.860,36 zł z dnia 29 kwietnia 2011 r. z terminem płatności ustalonym na dzień 29 maja 2011 r. została uregulowana w dniu 19 września 2011 r.; faktura nadana w dniu 19 maja 2011 r. na adres pełnomocnika strony pozwanej w R.;
- faktura VAT nr (...) na kwotę 324.968,15 zł z dnia 30 czerwca 2011 r. z terminem płatności ustalonym na dzień 30 lipca 2011 r. została uregulowana w dniu 30 września 2011 r. – dołączony dowód nadania, ale brak wyraźnej treści stempla pocztowego – nadana na adres pełnomocnika strony pozwanej w R.;
- faktura VAT nr (...) na kwotę 777.520,16 zł z dnia 18 stycznia 2012 r. z terminem płatności ustalonym na dzień 17 lutego 2012 r. została uregulowana w dniu 4 maja 2012 r.; faktura nadana w dniu 18 stycznia 2012 r. i doręczona na adres pełnomocnika strony pozwanej w R.;
- faktura VAT nr (...) na kwotę 789.959,65 zł z dnia 13 listopada 2012 r. z terminem płatności ustalonym na dzień 13 grudnia 2012 r. została uregulowana w dniu 12 lutego 2013 r.; faktura nadana w dniu 13 listopada 2012 r. na adres strony pozwanej w K.;
- faktura VAT nr (...) na kwotę 968.336,22 zł z dnia 31 grudnia 2012 r. z terminem płatności ustalonym na dzień 14 lutego 2013 r. została uregulowana: 100.000 zł dnia 16 lipca 2013 r., 100.000 zł dnia 17 lipca 2013 r., 200.000 zł dnia 24 lipca 2013 r., 568.336,22 zł dnia 1 sierpnia 2013 r.; faktura nadana w dniu 21 stycznia 2013 r. i doręczona na adres pełnomocnika strony pozwanej w R..

Przyczyną zawartych pomiędzy stronami porozumień w przedmiocie spłaty nieuregulowanych faktur i naliczania odsetek w korzystnej dla strony pozwanej wysokości był fakt, iż przedmiotowa inwestycja dofinansowywana była ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej i następowały opóźnienia w rozliczaniu strony pozwanej z udzielonych z tego tytułu dotacji. Nie doszło jednakże z tego tytułu do udzielenia stronie pozwanej odroczenia terminu spełnienia świadczenia.

Powyższe ustalenia sąd I instancji poczynił na podstawie znajdujących się w aktach dokumentów, a to korespondencji stron, protokołu odbioru, faktur, porozumień przez strony zawieranych, wezwania do zapłaty, wniosku o przeprowadzenie postępowania pojednawczego, wyciągów z rachunków bankowych, a także zeznań świadków, w tym ojca R. K. i przesłuchanego za stronę powodową Prezesa jej Zarządu J. P.. Sąd wskazał, że treść dokumentów nie była kwestionowana, zeznania świadków O. T. i R. M. (1) oraz zeznania Prezesa Zarządu powodowej spółki uznał za w całości wiarygodne, natomiast zeznaniom świadka R. K. w części odmówił wiary z uwagi na ich sprzeczność ze zgromadzonym w sprawie materiałem oraz subiektywizmem, który je cechował.

W swych rozważaniach sąd I instancji wskazał, że faktury, za wyjątkiem dwóch, zostały doręczone na adres pełnomocnika strony pozwanej, zaś pozostałe dwie na adres siedziby strony pozwanej. Faktury były wystawiane bezpośrednio po podpisaniu protokołu odbioru poszczególnych prac, które to protokoły były podpisywane przez przedstawiciela strony pozwanej bez zastrzeżeń. Strony pozostawały w stałych relacjach i okoliczność, że po podpisaniu protokołu odbioru dojdzie do wystawienia kolejnej faktury była stronie pozwanej wiadoma, a porównanie

dat przesłania faktur i dat płatności wskazuje na dostateczną ilość czasu do realizacji tych płatności. Za bezzasadny sąd I instancji uznał zarzut przedawnienia roszczenia i wskazał, że podpisując porozumienie z dnia 31 grudnia 2012 r. strona pozwana uznała roszczenia, co spowodowało przerwanie biegu przedawnienia zgodnie z art. 123 § 1 pkt 2 k.c., nadto, co do części faktur, z uwagi na termin płatności w nich wskazany, do przedawnienia roszczenia nie doszło. Odnośnie zarzutu strony pozwanej dotyczącego obowiązku zaliczenia wpłat w pierwszej kolejności na odsetki, sąd I instancji stwierdził, że przepis art. 451 § 1 k.c. stanowi o takim uprawnieniu, a nie obowiązku wierzyciela. Strona pozwana nie wykazała zaś, że którakolwiek ze stron składała oświadczenia co do innego zaliczenia wpłaty niż zarachowanie na należność główną. Jako podstawę orzeczenia o kosztach procesu sąd I instancji wskazał przepisy art. 98 § 1 i 3 i art. 99 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu wyrokowi strona pozwana zarzuciła:

- naruszenie art. 451 § 1 i 2 k.c. poprzez przyjęcie, że wierzyciel mógł dowolnie zaliczyć wpłatę dokonaną przez dłużnika, na należność główną, podczas gdy pozwany dysponował prawem określenia charakteru wpłaty i złożył wyraźne oświadczenie w tym zakresie, zaliczając wpłatę na odsetki, z chwilą otworzenia się prawnej możliwości uczynienia tegoż;

- naruszenie art. 5 k.c. poprzez pozbawienie pozwanego ochrony prawnej i uwzględnienie powództwa mimo nadużycia prawa zastosowanego przez pozwanego, a to mimo nadania faktur po terminie płatności i zasądzenie odsetek od dnia wymagalności wskazanego na fakturach;

- naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów i orzeczenie dowolne, wbrew zasadom wiedzy i doświadczenia życiowego, i reguł logicznego wnioskowania, w szczególności oparcie ustaleń sądu z jednej strony na selektywnym dobraniu dowodów z pominięciem korzystnych dla pozwanej, bez względu na ich wagę i znaczenie dla ustalenia kwestii istotnych dla rozstrzygnięcia, z drugiej zaś strony przypisywanie dowodom treści, których one nie zawierają, bądź prowadzenie ustaleń w oderwaniu do materiału dowodowego, mimo braku dowodów je popierających;

- obdarzenie walorem wiarygodności przesłuchanych w sprawie świadków i strony powodowej, mimo sprzeczności tych zeznań ze zgromadzonym materiałem dowodowym z dokumentów, w szczególności w zakresie ustalenia miejsca doręczenia korespondencji od początku prowadzenia umowy w R. w tym zakresie prawa odbioru i miejsca doręczania faktur, w sytuacji gdy pełnomocnictwo wskazujące na adres korespondencyjny pozwanego zostało udzielone dopiero w dniu 3 października 2011 r., a więc miało zastosowanie jedynie w przypadku dwóch ostatnich dokumentów księgowych wskazanych pozwem;

- naruszenie art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez przyjęcie za wykazane podnoszonych przez powoda okoliczności faktycznych, podczas gdy powód nie przedstawił żadnych dowodów na ich uzasadnienie poza własnymi twierdzeniami, co skutkowało bezzasadnym uwzględnieniem powództwa, w szczególności na skutek uznania za udowodnione terminów, od których powód nalicza odsetki, w sytuacji gdy powód nie udowodnił zasadności żądania odsetek od wskazanych przez siebie dat, a tym samym zasadności wysokości samego roszczenia odsetkowego obejmującego należność z tytułu skapitalizowanych odsetek;

- błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że faktury objęte pozwem zostały doręczone prawidłowo, przed upływem terminu ich płatności w sytuacji, gdy nie udowodniono, że przedmiotowe faktury zostały nadane, a tym bardziej doręczone w terminie, że faktury zostały doręczone na adres pełnomocnika pozwanego w sytuacji, gdy pełnomocnictwo do reprezentowania, a tym samym i do odbioru korespondencji ojcu R. K. zostało sporządzone w formie aktu notarialnego dopiero 3 października 2011 r., a zatem po sporządzeniu większości faktur, których sprawa dotyczy, że faktura nr (...) została doręczona na adres pełnomocnika pozwanego, co rozpoczęło naliczanie odsetek, pomimo że brak jest dowodu doręczenia tej faktury, że od daty przesłania i doręczenia faktury do upływu terminu płatności pozostawało na tyle dużo czasu, że możliwym było uiszczenie należności w terminie, w sytuacji gdy w postępowaniu nie wykazano w ogóle w jakim terminie faktury zostały doręczone, a w przypadku niektórych aby były

nadane, że podpisanie porozumienia z dnia 31 grudnia 2012 r. przerwało bieg przedawnienia należności ujętych w pozwie, w sytuacji gdy w sprawie nie wykazano, że porozumienie dotyczyło faktur wskazanych w pozwie, a tym bardziej odsetek z nich wynikających.

W konkluzji strona pozwana domagała się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa oraz zasądzenia kosztów procesu, ewentualnie jego uchylenia i przekazania sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Strona powodowa wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie na jej rzecz od strony pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Podniesione w apelacji zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego są ściśle powiązane z zarzutami dotyczącymi błędów w ustaleniach faktycznych i mają służyć wykazaniu, że do takich błędnych ustaleń doszło. Stąd zasadnym jest powiązanie rozważań dotyczących tych dwóch grup zarzutów apelacji.

W pierwszej kolejności odnieść się należy do zarzutów dotyczących ustaleń umowy odnośnie właściwego adresu dla doręczenia faktur. Strona pozwana twierdzi, że umowa z dnia 1 czerwca 2009 r. stanowiła o obowiązku doręczania inwestorowi przez wykonawcę wszelkiej korespondencji związanej z wykonaniem umowy, w tym faktur na podany w umowie adres Prowincji Zakonu w K. przy ul. (...), a prowadzone przez sąd I instancji dowody przeciwko takiemu faktowi stanowiły dowód przeciwko dokumentowi, co w konsekwencji spowodowało naruszenie art. 246 i art. 247 k.p.c. Tymczasem treść umowy nie daje podstaw do przyjęcia, że w umowie ustalono sposób doręczania korespondencji inwestorowi lub określono wyłączny adres, pod którym doręczenia byłyby skuteczne. Umowa nie zawiera żadnych postanowień co do sposobu doręczania dokumentów inwestorowi. Jako stroną umowy, którą nazywa zamawiającym, wskazuje Zakon (...)z siedzibą w K., ul. (...), ale jednocześnie stwierdza, że zamawiający jest reprezentowany przez O. R. (J.) K. – Kustosza i Gwardiana (...)w R.. W umowie nie ma jakichkolwiek postanowień, czy doręczenia faktur winny następować do rąk pełnomocnika w K. w R., czy też na adres Prowincji w K.. Brak tego rodzaju postanowień czyni bezskutecznym zarzut prowadzenia dowodu przeciwko dokumentowi.

Sąd I instancji poczynił ustalenie, że O. R. (J.) K. był pełnomocnikiem inwestora (zamawiającego) uprawnionym do odbioru korespondencji, a ustalenie to oparł na analizie zeznań świadków i korespondencji stron. Takie ustalenie znajduje pełne oparcie w materiale dowodowym. Zeznania świadków O. T. (k. 140) i R. M. (2) (k. 158) zawierają jednoznaczne stwierdzenie, że kiedy wykonawca kierował korespondencję na adres Prowincji w K., otrzymał odpowiedź, aby kierować ją do R.. Pozostaje to w zgodzie z treścią powołanych jako podstawa ustalenia faktu dokumentów, a to kierowanych przez Prowincjała OO. (...) do strony powodowej pism z dnia 22 sierpnia 2012 r. i z dnia 3 stycznia 2013 r. (. 129, 130) wskazujących, że korespondencję należy kierować do O. R. K., który jest w dalszym ciągu pełnomocnikiem Prowincjała OO.(...), a także pisma samego O. R. K. z dnia 10 grudnia 2012 r. (k. 162). Fakt, że pełnomocnictwo w formie aktu notarialnego zostało mu udzielone dopiero w dniu 3 października 2011 r. nie daje dostatecznych podstaw do przyjęcia, że stosowne pełnomocnictwo nie było udzielone już wcześniej, tym bardziej że udzielenie pełnomocnictwa nie wymaga formy szczególnej. Jakkolwiek sam świadek J. K. (3) (O. R.) faktu takiego nie potwierdza zeznając, że faktury powinny być wysyłane do siedziby Zakonu w K., zaś on był przedstawicielem Zakonu tylko w kwestiach realizacji projektu od strony technicznej, to jednak jednocześnie stwierdza, że to on decydował o wypłacie, on był odpowiedzialny za realizację faktur, a w sytuacji, gdy faktury były wysyłane do K., wiedza o nich docierała do niego z opóźnieniem. Te ostatnie okoliczności w sposób logiczny przemawiają za przyjęciem, że był on uprawniony do odbioru faktur.

Niezależnie od wyżej wskazanych okoliczności zauważyć trzeba, że skoro strony umownie nie określiły wyłącznego sposobu doręczania pism dotyczących wykonania umowy, to do tych spośród nich, które zawierały oświadczenia woli, znajduje zastosowanie art.61 § 1 k.c. stanowiący, że oświadczenie woli jest złożone z chwilą, gdy doszło do adresata w taki sposób, że mógł się on zapoznać z jego treścią. Nie jest zatem istotne, czy faktury oświadczenia takie zawierające

były wysłane na adres Prowincji w K., czy też Klasztoru w R., w którym rezydował pełnomocnik strony pozwanej, istotnym jest tylko, czy doszły we właściwym czasie do Prowincjała lub jego pełnomocnika.

Kolejnym zagadnieniem istotnym dla rozstrzygnięcia sprawy jest zakwestionowane w apelacji ustalenie, że faktury zostały doręczone pozwanemu w terminie umożliwiającym ich zapłacenie przed upływem terminu wymagalności. Odnosząc się do tej kwestii w pierwszej kolejności zauważyć trzeba, że pozwany nigdy w toku procesu nie złożył oświadczenia, że faktury doręczone nie zostały, a nawet, że nie zostały one doręczone przed upływem terminu płatności, nigdy też nie wskazał konkretnych dat lub chociażby przybliżonego czasu, kiedy to poszczególne faktury do niego dotarły. Pozwany podniósł jedynie zarzut, że strona powodowa nie udowodniła faktu doręczenia faktur oraz stwierdził, że należności z faktur zostały zapłacone w pierwszym możliwym terminie. Przepis art. 3 k.p.c. nakazuje stronom dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami, dawać wyjaśnienia okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody. Uchylenie się przez jedną ze stron od złożenia jednoznacznego oświadczenia co do faktów istotnych dla rozstrzygnięcia, a poprzestawanie na zarzucie, że strona przeciwna faktów takich nie udowodniła, pozostaje w oczywistej sprzeczności z wynikającym z powołanego przepisu obowiązkiem strony i w okolicznościach sprawy może stanowić istotny argument dla uznania twierdzeń strony przeciwnej za zgodne z prawdą. Czym innym jest rozkład ciężaru dowodu, a czym innym obowiązek wyjaśnienia przez strony okoliczności sprawy zgodnie z prawdą. Art. 3 k.p.c. nakazuje stronom złożenie stosownych oświadczeń, zaś gdy oświadczenia dotyczące określonego faktu są rozbieżne, powstaje potrzeba jego udowodnienia przy uwzględnieniu wynikającego z art. 6 k.c. rozkładu ciężaru dowodu. Oświadczenie, że strona przeciwna faktu nie udowodniła, w sytuacji gdy stronie składającej takie oświadczenie rzeczywisty stan rzeczy jest niewątpliwie znany, nie jest tożsame z zaprzeczeniem temu faktowi, ale stanowi się uchylenie od oświadczenia, czy dany fakt miał miejsce, połączone z próbą odwołania się jedynie do prawdy formalnej.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy daje dostateczne podstawy do przyjęcia, że sporne faktury zostały doręczone stronie pozwanej przed terminem ich płatności. Przede wszystkim zauważyć trzeba, że obie strony na rozprawie w dniu 11 września 2014 r. oświadczyły, że nie kwestionują dokumentów przedłożonych do akt sprawy. Mając na uwadze, że szereg tych dokumentów został przedłożony jedynie w kserokopiach, uznać należy, że oświadczeniem tym strony uznały złożone do akt kserokopie za zgodne z rzeczywistymi dokumentami, nie domagając się złożenia ich oryginałów lub poświadczonych odpisów. Co do dwóch faktur, a to oznaczonych numerami (...) i (...), strona powodowa złożyła do akt kopie zwrotnych potwierdzeń odbioru opatrzone pieczęcią Klasztoru w R. (k. 54 i k. 66), przy czym z potwierdzeń tych wynika, że pierwsza z faktur została doręczona w dniu 19 stycznia 2012 r., a druga w dniu 22 stycznia 2013 r. Co do pozostałych faktur, za wyjątkiem faktury nr (...), zostały dołączone kserokopie z książki nadawczej strony powodowej, opatrzone datownikami urzędu pocztowego. Sąd I instancji przy dwóch z nich uznał za trudną do odczytania datę stempla pocztowego. Co do faktury nr (...) nie budzi wątpliwości, że jest to data 19 stycznia 2011 r. (k. 29). Mniej czytelny jest stempel na fakturze nr (...) (k. 53) – rodzą się wątpliwości, czy jest to data 1 czy też 11 lipca 2011 r. Skoro wszystkie faktury zostały, jakkolwiek z opóźnieniem, zapłacone ze wskazaniem numeru faktury, której zapłata dotyczy por. historia rachunku bankowego k. 67-71), to nie budzi wątpliwości, że strona pozwana je otrzymała. Unikanie oświadczenia, kiedy to miało miejsce, daje podstawy do przyjęcia przez sąd, że zostały one doręczone w typowym dla przesyłek pocztowych terminie, a zatem nie później niż kilka dni po ich wysłaniu, czyli przed terminem płatności, który został określony na 30 dni od daty wystawienia faktury (w odniesieniu do faktury (...) był on nawet dłuższy, bo 3-miesięczny). Przyjęcie takiego czasu doręczenia w zestawieniu z datami ich wysyłki i terminami płatności, wskazuje, że w żadnym wypadku doręczenie nie nastąpiło później, niż na kilka dni przed upływem terminu płatności, a z reguły znacznie wcześniej. Gdyby było inaczej niewątpliwie strona pozwana wskazałaby konkretny termin doręczenia jej faktury, jako uniemożliwiający jej zapłatę bez opóźnienia. Jakkolwiek w odniesieniu do faktury (...) brak dowodu wysyłki, to jednak została ona zapłacona, zatem niewątpliwie dotarła do strony pozwanej. W konsekwencji niewskazanie przez stronę pozwaną daty jej doręczenia pozwala na przyjęcie analogicznego wniosku.

Strona pozwana zakwestionowała także przyjęcie, że podpisane przez strony porozumienie z dnia 31 grudnia 2012 r. dotyczyło faktur wskazanych w pozwie, co w konsekwencji prowadziło do zakwestionowania, że doszło do przerwania

biegu przedawnienia przez uznanie roszczeń o zapłatę odsetek za opóźnienie w ich płatności. Sąd I instancji uznał za niebudzące wątpliwości, że porozumienie to odnosi się do należności stwierdzonych spornymi fakturami. Jakkolwiek porozumienie to (k. 78) nie wymienia poszczególnych należności odsetkowych, których dotyczy, to jego sformułowanie, że wykonawca nie naliczy zamawiającemu odsetek od zapłaconych faktur z tytułu opóźnionych zapłat nie pozostawia wątpliwości, iż chodzi o odsetki od wszystkich zapłaconych z opóźnieniem faktur dotyczących inwestycji pod nazwą „(...)”, a zatem inwestycji realizowanej na podstawie umowy z dnia 1 czerwca 2009 r. Wniosek taki znajduje też potwierdzenie z zeznaniach Prezesa Zarządu strony powodowej J. P. oraz zeznaniach świadka O. T., natomiast świadek J. K. (1) nie wskazał w swych zeznaniach, czego porozumienie dotyczy. Z kolei strony pozwanej nie przesłuchano o wobec niestawiennictwa i oświadczenia pełnomocnika strony pozwanej, że nie wnosi o przesłuchanie Prowincjała, zatem brak zeznań strony pozwanej mogących prowadzić do przeciwnego wniosku.

Powyższe rozważania dają podstawę do przyjęcia, że zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego odnoszące się do postępowania dowodowego są nietrafne, zaś ustalenia faktyczne są wynikiem poprawnej oceny zebranego w sprawie materiału. Sąd Apelacyjny przyjmuje te ustalenia za własne i czyni je podstawą swego wyroku.

Bezzasadnymi są także zarzuty naruszenia prawa materialnego. Naruszenia art. 5 k.c. strona pozwana upatruje w fakcie nadania przez stronę powodową faktur po terminie płatności. Taki fakt nie miał miejsca, co powoduje bezzasadność tego zarzutu. Niewątpliwie wszystkie faktury zostały doręczone stronie pozwanej co najmniej na kilka dni przed terminem płatności. Strona pozwana zaakceptowała postanowienie umowne o 30-dniowym terminie płatności liczonym od daty wystawienia faktury. Oznacza to, że uznała, iż nie jest jej konieczny jakiś dłuższy okres na przygotowanie i zrealizowanie płatności. Trzeba przy tym zauważyć, że faktury były wystawiane na podstawie stosownych dokumentów zawierających potwierdzenie przez przedstawiciela strony pozwanej zaawansowania robót, a niektóre z nich nadto były nadto przez niego podpisane, a zatem fakt ich wystawienia nie mógł być zaskoczeniem dla zamawiającego, który winien być przygotowany do dokonania płatności.

Oczywiście bezzasadny jest zarzut naruszenia art. 451 § 1 i 2 k.c. Strona pozwana dokonując płatności poszczególnych faktur zawsze wskazywała numer faktury, której płatność dotyczy, a poza fakturą końcową płatność zawsze odpowiadała sumie wskazanej na fakturze. W odniesieniu do faktury końcowej strona pozwana także zapłaciła sumę wskazaną na fakturze, jakkolwiek w czterech kolejnych kwotach dających tę sumę. Takie zachowanie się dłużnika, niepołączone z żadnym oświadczeniem, jednoznacznie wyraża jego wolę zapłaty należności na danej fakturze wymienionej. Stanowisko strony pozwanej o obowiązku zaliczenia płatności w pierwszej kolejności na odsetki nie znajduje żadnej podstawy w powołanych przepisach. Zasadnie sąd I instancji wskazał, że art. 451 § 1 zdanie 2 k.c. daje wierzycielowi uprawnienie do zaliczenia zapłaconej kwoty w pierwszej kolejności na poczet zaległych należności ubocznych, a zatem i odsetek, nie stanowi natomiast o takim obowiązku wierzyciela. Przepis art. 451 § 2 k.c. stanowi o dokonaniu zaliczenia przez wierzyciela poprzez wystawienie pokwitowania, w którym wierzyciel wskazuje sposób zaliczenia płatności. Pokwitowanie jest dokumentem typowym dla obrotu gotówkowego, zaś w obrocie bezgotówkowym w praktyce nie występuje. Można co najwyżej mówić o samym oświadczeniu wierzyciela ujawniającym sposób zaliczenia świadczenia. Złożenie takiego oświadczenia jest celowe, gdy dłużnik nie ujawnia swej woli co do przeznaczenia zapłaty lub gdy pomimo woli dłużnika dokonania zapłaty należności głównej wierzyciel korzysta z uprawnienia przyznanego mu w art. 451 § 1 zdanie 2 k.c. W sytuacji, gdy zachowanie dłużnika w sposób dostateczny ujawniło wolę zapłaty należności głównej (art. 60 k.c.), a wierzyciel nie korzystał z uprawnienia do zaliczenia zapłaty na poczet należności ubocznych, składanie jakiegokolwiek oświadczenia przez wierzyciela było zbędne. Abstrahując od okoliczności, czy dłużnik może dokonać wyboru w zakresie wynikającym z art. 451 § 1 zdanie 2 k.c., którego to uprawnienia przepisy kodeksu cywilnego mu nie przyznają, stwierdzić trzeba, że dochodzenie pozwem odsetek jest tożsame z jednoznacznym wyrażeniem woli zaliczenia płatności na należność główną. W konsekwencji doręczenie stronie pozwanej odpisu pozwu stanowi złożenie przez stronę powodową stosownego oświadczenia i wyklucza możliwość wskazania przez nią oświadczenia, iż jej wolą jest zaliczenie płatności na należności uboczne. Dokonanie w takim momencie przez dłużnika wyboru w wyżej wskazanym zakresie, służyłoby li tylko zmuszeniu wierzyciela do składania kolejnego pozwu o stosowną część należności głównej i umożliwiłoby dłużnikowi, z uwagi na dalszy upływ czasu, skorzystanie z zarzutu przedawnienia (poza takim wypadkiem zaliczenie zapłaty na należności

uboczne zawsze jest niekorzystne dla dłużnika). Przyznanie dłużnikowi takiego uprawnienia byłoby sprzeczne z celem powołanego przepisu, a gdyby je dopuścić, zawsze musiałyby prowadzić do skutków sprzecznych z zasadami współżycia społecznego. Zatem nie sposób dokonać takiej wykładni art. 451 k.c.

Jakkolwiek w odniesieniu do faktury końcowej, noszącej numer (...), strona pozwana podniosła wyłącznie zarzut błędu w ustaleniach faktycznych dotyczącego faktu doręczenia tej faktury, to podniosła przy tym, że płatność faktury końcowej, inaczej niż faktur częściowych, miała nastąpić w terminie 45 dni od jej doręczenia i rozwinęła tę kwestię uzasadniając zarzut. Taki fakt sąd I instancji wskazał w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku jako bezsporny, a zatem powstała kwestia nie dotyczy ustaleń faktycznych. Pomimo tego, z niewyjaśnionych w uzasadnieniu przyczyn, sąd I instancji zaakceptował wyliczenie odsetek za opóźnienie w płatności tej faktury liczonych od dnia następnego po wskazanym w tej fakturze terminie płatności 14 lutego 2013 r., to jest terminie 45 dni od daty wystawienia faktury. Z dowodu doręczenia jednoznacznie wynika, że faktura ta została doręczona w dniu 22 stycznia 2013 r. Wprawdzie na fakturze tej znajduje się podpis O. R. (J.) K., jako osoby uprawnionej do jej odbioru, jednak, skoro fakturę tę następnie wysłano do strony pozwanej pocztą, brak podstaw do przyjęcia, że złożenie tego podpisu stanowi potwierdzenie odbioru faktury. Termin 45-dniowy liczony od dnia doręczenia faktury upłynął w dniu 8 marca 2013 r., zatem strona pozwana pozostawała w opóźnieniu z zapłatą od dnia 9 marca 2013 r. i od tej daty należało liczyć odsetki. Odsetki dotyczące opóźnienia w zapłacie faktury końcowej wyniosły zatem 44.616,57 zł, a nie – jak to przyjął sąd I instancji stosownie do wyliczenia przedstawionego przez stronę powodową – 56.267,03 zł. Zasadzając kwotę wyliczoną przez stronę powodową sąd naruszył przepis art. 481 § 1 k.c., które to naruszenie, jako dotyczące prawa materialnego, sąd II instancji bierze pod uwagę z urzędu. Naprawiając to uchybienie należało zasądzić kwotę 212.397,94 zł pomniejszając o 11.650,46 zł, to jest różnicę pomiędzy kwotą 56.267,03 zł i kwotą 44.616,57 zł, co dało ostatecznie kwotę 200.747,48 zł jako należną stronie powodowej.

Z powyższych przyczyn na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. uwzględniono apelację obniżając zasądzoną kwotę w sposób wyżej wskazany i oddalając powództwo co do kwoty 11.650,46 zł wraz z odsetkami od niej liczonymi, zaś na podstawie art. 385 k.p.c. w pozostałym zakresie apelację oddalono.

Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku w odniesieniu do orzeczenia o kosztach procesu, gdyż strona powodowa uległa tylko co do nieznaczącej części swego żądania (art. 100 zdanie 2 k.p.c.).

Mając na uwadze, że także w postępowaniu apelacyjnym strona powodowa uległa tylko co do nieznaczącej części tego żądania, na podstawie wyżej powołanego przepisu zasądzone od strony pozwanej na rzecz strony powodowej całość kosztów postępowania apelacyjnego w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu pełnomocnika będącego radcą prawnym ustalonym w stawce minimalnej określonej przez przepisy § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

SSA Grzegorz Krężolek SSA Andrzej Struzik SSO Michał Niedźwiedź